

Sygn. akt IA Ca 844/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 grudnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Edyta Jefimko (spr.)

Sędziowie: SA Roman Dżiczek

SO (del.) Ada Sędrowska

Protokolant: sekr. sąd. Monika Likos

po rozpoznaniu w dniu 7 grudnia 2012 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa S. W.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, Dyrektora Aresztu Śledczego W. B., Dyrektora Aresztu Śledczego W. S., Dyrektora Aresztu Śledczego W. – M., Dyrektora Zakładu Karnego nr (...) w G., Dyrektora Zakładu Karnego w S.

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 23 lutego 2012 r., sygn. akt XXIV C 71/10

- 1. oddala apelację;***
- 2. nie obciąża powoda kosztami postępowania apelacyjnego.***

IA Ca 844/12

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 23 lutego 2012 r. wydanym w sprawie z powództwa S. W. kierowanego przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Generalnemu Służby Więziennej, Dyrektorom Aresztów Śledczych : W. B., W. S., W. – M., Dyrektorowi Zakładu Karnego nr (...) w G. i Dyrektorowi Zakładu Karnego w S. o zadośćuczynienie - Sąd Okręgowy w Warszawie:

1. oddalił powództwo;

2. nie obciążył powoda kosztami procesu.

Powyższy wyrok Sąd Okręgowy wydał na podstawie następujących ustaleń faktycznych i wniosków.

S. W. przebywał w Areszcie Śledczym W. – M. od 15.02.2008 r. do 4.06.2008 r., w Zakładzie Karnym nr (...) w G. od 4.06.2008 r. do 14.10.2008 r., w Zakładzie Karnym w S. od 20.10.2008 r. do 7.01.2009 r. i od 23.07.2009 r. do 30.09.2009 r., w Areszcie Śledczym W. S. od 7.01.2009 r. do 23.07.2009 r. oraz w Areszcie Śledczym W. B. od

16.10.2008 r. do 20.10.2008 r. i od 30.09.2009 roku do chwili obecnej .Powód był osadzony w Areszcie Śledczym W. –. M. w okresie od dnia 15.02.2008 r. do dnia 4.06.2008 r. Umieszczony był w celach:

-od 15.02.2008 r. do 20.02.2008 r. w pawilonie B-I w celi nr (...), o powierzchni 6,87 m⁽²⁾, w okresie od 15.02.2008 r. do dnia 17.02.2008 r. w celi było 2 osadzonych, 18.02.2008 r. w celi przebywało 3 osadzonych, w okresie 19.02.2008 r. - 20.02.2008 r. osadzone było 4 osoby;

-od 20.02.2008 r. do 25.02.2008 r. w pawilonie A-I w celi nr (...), o powierzchni 21,62 m⁽²⁾, w celi tej przebywało 11 osadzonych;

-od 25.02.2008 r. do 12.03.2008 r. w pawilonie B-IV w celi nr (...), o powierzchni 18,47 m⁽²⁾, w okresie od 25.02.2008 r. do 3.03.2008 r. w celi było 7 osadzonych, w okresie od 4.03.2008 r. do 11.03.2008 r. w celi przebywało 8 osadzonych, w dniu 12.02.2008 r. w celi przebywało 6 osadzonych;

-od 12.03.2008 r. do 21.04.2008 r. w pawilonie B-IV w celi nr (...) o powierzchni 6,67 m⁽²⁾, w której w całym okresie pobytu powoda przebywało 4 osadzonych;

-od 21.04.2008 r. do 19.05.2008 r. w pawilonie B-IV w celi nr (...) o powierzchni 18,47 m⁽²⁾, w okresie od 21.04.2008 r. do 22.04.2008 r. w celi przebywało 7 osadzonych, a w okresie od 23.04.2008 r. do 19.05.2008 r. w celi przebywało 8 osadzonych;

-od 19.05.2008 r. do 30.05.2008 r. w pawilonie C-II w celi nr (...) o powierzchni 9,55 m⁽²⁾, w okresie od 19.05.2008 r. do 30.05.2008 r. w celi przebywało 4 osadzonych;

-od 30.05.2008 r. do 04.06.2008 r. w pawilonie C-II w celi nr (...) o powierzchni 9,55 m⁽²⁾, w okresie od 30.05.2008 r. do 04.06.2008 r. w celi przebywało 4 osadzonych.

Cele w oddziałach A-I i B-IV wyposażone były w kąciki sanitarne wymurowane i zaopatrzone w drzwi przesuwane. W oddziałach B-I i C-II kąciki te oddzielone były od reszty celi parawanem. Od dnia 26.02.2008 r. do dnia 15.05.2008 r. S. W. był zatrudniony w Areszcie Śledczym W. –. M.. Przed podjęciem pracy przebył badanie lekarskie, które nie wykazało żadnych przeciwwskazań do pracy oraz odbył szkolenie z zakresu BHP. W dniu 15.05.2008 r. został wycofany z zatrudnienia dyscyplinarnie z związku z naruszeniem przez niego art. 122a § 2 k.k.w.

W Zakładzie Karnym nr 2 w G. powód przebywał w okresie 11.06.2008 r. - 14.10.2008 r. W trakcie całego pobytu osadzony był w celi nr (...) o powierzchni 16,70 m⁽²⁾, przeznaczonej dla 5 osób. W okresie od 11.06.2008 r. do 04.09.2008 r. było tam 5 osadzonych, zaś pomiędzy 4.09.2008 r., a 14.10.2008 r. razem z powodem przebywało tam 6 osób .

W Zakładzie Karnym w S. powód był osadzony w następujących celach:

-w okresie od 20.10.2008 r. do 22.10.2008 r. w celi nr (...) o powierzchni 15,76 m⁽²⁾, przeznaczonej dla 5 osób, gdzie przebywało 6 osadzonych;

-w okresie od 22.10.2008 r. do 12.11.2008 r. w celi nr (...) o powierzchni 15,79 m⁽²⁾, przeznaczonej dla 5 osób, podczas gdy przebywało w niej 6, a od 27.10.2008 r., 5 osób;

-w okresie od 13.11.2008 r. do 12.12.2008 r. w celi nr (...), o powierzchni 19,14 m⁽²⁾, przeznaczonej dla 6 osób. W okresach 13.11.2008 r. - 18.11.2008 r. oraz 21.11.2008 r. - 4.12.2008 r. było w niej osadzonych 7 osób, zaś pomiędzy 4.12.2008 r., a 12.12.2008 r. 8 osadzonych;

-w okresie od 12.12.2008 r. do 7.01.2009 r. w celi nr (...) o powierzchni 15,84 m⁽²⁾, przeznaczonej dla 5 osób, podczas gdy przebywało w niej łącznie 6-7 osadzonych;

-w okresie od 23.07.2009 r. do 17.09.2009 r. w celi nr (...) o powierzchni 15,01 m⁽²⁾, przeznaczonej dla 5 osób, podczas gdy, poza okresem 24.07.2009 r. - 29.07.2009r., przebywało w niej łącznie 6 osadzonych;

-w okresie od 17.09.2009 r. do 30.09.2009 r., w celi nr (...) o powierzchni 19,12 m⁽²⁾, przeznaczonej dla 6 osób, podczas gdy przebywało w niej 7 osadzonych. Cele znajdujące się w pawilonach A (...) i C (...), będące tuż po remoncie, były wyposażone w całkowicie zabudowane kąpiki sanitarne z ciepłą i zimną wodą bieżącą oraz WC. Cele (...) i (...) (pawilon B) posiadały kąpiki sanitarne z zimną wodą bieżącą oraz WC zabudowane parawanami o wysokości ok. 1,6 m. Powód był zatrudniony w Zakładzie Karnym w S. w okresie od 17.11.2008 r. do 05.12.2008 r., kiedy to został wycofany z zatrudnienia na wniosek bezpośredniego przełożonego z uwagi na nienależyte wywiązanie się z nałożonych obowiązków .

Powód przebywał w Areszcie Śledczym W. S. w okresie od 8.01.2009 r. do 23.07.2009 r. Podczas swego pobytu osadzony był w następujących celach mieszkalnych:

-od 8.01.2009 r. do 14.01.2009 r. w pawilonie B2 w celi nr (...) o powierzchni 9,82 m⁽²⁾ przeznaczonej dla 3 osób; przebywało w niej 4 osadzonych;

-od 14.01.2009 r. do 31.03.2009 r. w pawilonie E3 w celi nr (...) o powierzchni 9,72 m⁽²⁾ przeznaczonej dla 3 osób, poza okresami od 14.01.2009 r. do 19.01.2009 r. i od 1.03.2009 r. do 20.03.2009 r., gdy były tam 3 osoby, przebywało w niej 4 osadzonych;

-od 31.03.2009 r. do 10.04.2009 r. w pawilonie E3 w celi nr (...) o powierzchni 9,72 m⁽²⁾ przeznaczonej dla 3 osób; przebywało w niej 4 osadzonych;

-od 10.04.2009 r. do 22.04.2009 r. w pawilonie E3 w celi nr (...) o powierzchni 9,72 m⁽²⁾ przeznaczonej dla 3 osób; przebywało w niej 4 osadzonych;

-od 22.04.2009 r. do 7.05.2009 r. w pawilonie E4 w celi nr (...) o powierzchni 5,07 m⁽²⁾ przeznaczonej dla 1 osoby;

-od 7.05.2009 r. do 30.06.2009 r. w pawilonie E4 w celi nr (...) o powierzchni 9,72 m⁽²⁾ przeznaczonej dla 3 osób; przebywało w niej 4 osadzonych;

-od 30.06.2009 r. do 2.07.2009 r. w pawilonie E2 w celi nr (...) o powierzchni 9,72 m⁽²⁾ przeznaczonej dla 3 osób; w dniu 30.06.2009 r. przebywało w niej 4 osadzonych, zaś w okresie od 1.07.2009 r. do 2.07.2009 r. 3 osadzonych;

-od 2.07.2009 r. do 20.07.2009 r. w pawilonie E2 w celi nr (...) o powierzchni 9,72 m⁽²⁾ przeznaczonej dla 3 osób; poza dniem 5.07.2009 r. przebywało w niej 4 osadzonych;

-od 20.07.2009 r. do 23.07.2009 r. w pawilonie E2 w celi nr (...) o powierzchni 9,82 m⁽²⁾ przeznaczonej dla 3 osób; w dniu 20.07.2009 r. przebywało w niej 4 osadzonych, w pozostałym okresie pobytu 3 osadzonych .

W Areszcie Śledczym W. B. powód przebywał trzykrotnie. Pierwszy pobyt miał miejsce w okresie 16.10.2008 r. - 20.10.2008 r., drugi od 21.11.2008r. do 17.04.2009, zaś trzeci od 30.09.2008 r. aż do chwili obecnej. W trakcie swego trzeciego pobytu został początkowo osadzony w celi nr (...), a od 18.12.2009 r. w jednoosobowej celi nr (...) o powierzchni ok. 6 m⁽²⁾ .

We wszystkich jednostkach penitencjarnych, w których przebywał powód okresowo dochodziło do umieszczania osadzonych w celach, w których powierzchnia przypadająca na jednego osadzonego nie przekraczała 3 m⁽²⁾. Każdorazowo przypadki te były zgłaszane przez odpowiedniego Dyrektora Zakładu Karnego lub Aresztu Śledczego Sędziom Penitencjarnym Sądów Okręgowych. W jednostkach penitencjarnych, w których osadzony był powód cele mieszkalne były wyposażone w niezbędny sprzęt kwaterunkowy, w tym wydzielony kącik sanitarny. Cele podlegały systematycznym modernizacjom i remontom. W przypadku występowania zagrzybienia ściany były na bieżąco poddawane renowacji. Osadzeni podlegali opiece medycznej. Środki czystości niezbędne do utrzymania porządku w celach dostarczane były do oddziałów na bieżąco przez dział kwatermistrzowski. Zgodnie z obowiązującym prawem osadzonym przysługiwała raz w tygodniu kąpiel. Posiłki były sporządzane i wydawane zgodnie z obowiązującymi przepisami. Ich wydawaniem zajmowali się osadzeni zatrudnieni do tego celu, posiadający aktualne badania sanitarno-epidemiologiczne oraz ubrani w odpowiednie stroje. Osadzonym przysługiwała jedna godzina spaceru dziennie, z czego również korzystał powód. Mogli również korzystać z biblioteki oraz prenumerować prasę. Organizowane były dla nich konkursy i turnieje sportowe. W Aresztach Śledczych W. S. i W. – M. istniała możliwość korzystania ze świetlicy. Ponadto Areszt Śledczy W. S. i W. B. wyposażone były w bibliotekę oraz oferowały prenumeratę prasy. Areszt Śledczy W. B. oferował na polu spacerowym pawilonu E pełnowymiarowe boisko do gry w koszykówkę oraz piłkę siatkową. Posiadał również pracownię komputerową. Osadzeni mogli również korzystać z usług religijnych. Wykonywanie kary pozbawienia wolności przebiegało w tych placówkach z poszanowaniem praw i godności osadzonych.

W Zakładzie Karnym nr (...) w G. powód otrzymał bluzę więzienną, pantofle ranne i skarpety. Pobrania pozostałej odzieży więziennej odmówił, kwitując to własnoręcznym podpisem. W dniu 11.09.2008 r., w wyniku skierowania z dnia 30.06.2008 r. na specjalistyczne badanie lekarskie, zrealizowano wizytę, podczas której powód został poddany okulistycznemu badaniu komputerowo-specjalistycznemu. S. W. nie składał również żadnych skarg na przeludnienie lub warunki bytowe panujące w jednostce.

Powód składał prośby o zatrudnienie w jednostkach penitencjarnych, w których przebywał, lecz ze względu na brak wolnych miejsc pracy, bądź ze względów penitencjarno-ochronnych, nie zostały one uwzględnione.

W Areszcie Śledczym W. B. w dniach 24.10 i 27.10.2008 r. przeprowadzona była wizytacja sędziego Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie. We wnioskach końcowych stwierdzono, iż praca kierownictwa i administracji tej jednostki penitencjarnej zasługuje na pozytywną ocenę. Jednocześnie zwrócono uwagę na konieczność podejmowania działań w celu zmniejszenia zaludnienia. Podobna wizytacja została przeprowadzona w dniach 19.10 i 20.10.2009 r. i wnioski końcowe były podobne. Praca kierownictwa i administracji wizytowanego Aresztu Śledczego zasługiwała na pozytywną ocenę. Doceniono działania podejmowane w celu zmniejszenia zaludnienia i zachęcano do dalszych starań w tym kierunku.

W dniach 8-11.09 i 14.09.2009 r. w Areszcie Śledczym W. S. przeprowadzona została wizytacja przez sędziego Sądu Okręgowego w Warszawie. Z wniosków końcowych sprawozdania sporządzonego w dniu 19.10.2009 r. wynikało, iż administracja ww. jednostki penitencjarnej prawidłowo realizowała, w ramach posiadanych możliwości, zarówno od strony formalnej jak i merytorycznej, założenia i przepisy k.k.w. Powód w trakcie pobytu w Areszcie Śledczym W. S. w okresie od dnia 09.01.2009 r. do 21.07.2009 r. 12 razy korzystał z porad lekarskich.

W dniu 11.01.2010 r. powód składał prośbę o udzielenie pomocy z Funduszu Pomocy Postpenitencjarnej. Decyzją Dyrektora Aresztu Śledczego W. B. prośba została odrzucona ze względu na upływ ustawowych terminów osadzenia z zakładzie karnym.

W dniu 4.02.2010 r. decyzją Dyrektora Aresztu Śledczego W. B. powód został umieszczony tymczasowo (tj. do 18.02.2010 r.) w celi mieszkalnej, w której powierzchnia przypadająca na jednego osadzonego wynosiła poniżej 3 m⁽²⁾. Decyzją z 18.02.2010 r. ww. decyzję uchylono.

W odpowiedzi na skargę powoda z dnia 9.02.2010 r. Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił, iż podczas pobytu w Areszcie Śledczym W. B. nie składał on prywatnej korespondencji adresowanej do rodziny, która by wymagała uzupełnienia w postaci znaczka pocztowego, w związku z czym nie stwierdzono żadnych uchybień ze strony administracji ww. jednostki penitencjarnej .

Powód w dniu 15.03.2010 r. składał skargę dotyczącą zniszczenia przez funkcjonariuszy Służby Więziennej odtwarzacza DVD należącego do niego. Po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego nie stwierdzono żadnych nieprawidłowości w działaniu funkcjonariuszy, w związku z czym skarga była bezzasadna. Podkreślono, iż uszkodzony już sprzęt został przyjęty w dniu 8.01.2009 r. do depozytu Aresztu Śledczego W. S., co potwierdził własnoręcznym podpisem sam powód. Podobne stanowisko zajął Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej, rozpatrujący skargę powoda w powyższej sprawie.

W dniu 17.03.2010 r. Dyrektor Aresztu Śledczego W. B. sporządził odpowiedź na 2 skargi powoda z dnia 2.03.2010 r. dotyczące m.in. otrzymywania leku innego niż zlecony przez lekarza, żywienia oraz proszku do prania. Stwierdzono w niej, że lek Otrex 600 ma działanie i efekty terapeutyczne jak zalecony lek Detralex, jedzenie wydawane osadzonym spełnia wszelkie wymogi nałożone przez odpowiednie przepisy prawa, podobnie jak i proszek do prania .

W dniu 14.06.2010 r. powód składał skargę skierowaną do Dyrektora Aresztu Śledczego W. B. dotyczącą zaginięcia i niedoręczenia korespondencji. W piśmie z dnia 23.06.2010 r. Dyrektor ww. jednostki penitencjarnej uznał skargę za bezzasadną argumentując to tym, że administracja prawidłowo przekazała korespondencję operatorowi pocztowemu, w związku z tym to właśnie operator pocztowy powinien być adresatem skargi powoda.

Powód posiadał zaleconą - ze względów medycznych - dodatkową łaźnię. Miały miejsce sytuacje, gdy administracja Aresztu Śledczego W. B. nie zapewniła powodowi możliwości skorzystania z kąpieli w określonym przez lekarza zakresie .

Powód, w trakcie pobytu w Areszcie Śledczym W. B. był zaprowiantowany wg. normy żywieniowej L, w ramach której powinien otrzymywać w diecie jajka przygotowane na miękko. Ze względu na proces technologiczny, jakiemu były one poddawane przed wydaniem do spożycia, niewykluczone były sytuacje, gdy podawane jajka były ugotowane na twardo .

Podstawą poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych były przede wszystkim dowody z dokumentów oraz zeznania świadków i powoda przesłuchanego w charakterze strony. Jednak zeznania S. W. nie zostały uznane w całości za wiarygodne, ponieważ bardzo często były sprzeczne z dokumentami, przedstawianymi przez pozwane jednostki penitencjarne. Najczęściej rozbieżności dotyczyły konkretnych cel, w których powód przebywał oraz ilości osób , w nich osadzonych. Powód nie przedstawił żadnych dowodów na poparcie swych twierdzeń, dlatego w powyższym zakresie Sąd uznał za wiarygodne dokumenty przedstawione przez pozwanego. Oceniając zeznania przesłuchanych w sprawie świadków E. S. , M. Ś. oraz P. B. Sąd uwzględnił okoliczność, iż tylko świadek P. B. był osadzony z powodem w jednej celi. Ponieważ świadkowie E. S. i M. Ś. nie przebywali z nim nigdy w jednej celi, w związku z tym ich zeznania na temat warunków osadzenia nie były wiarygodne.

Natomiast zeznania świadków T. S., R. K. i M. S. niczego nie wniosły do sprawy, gdyż świadkowie ci nie znają powoda. Podobnie Sąd potraktował zeznania świadka Z. M. , które w żaden sposób nie przyczyniły się do ustalenia stanu faktycznego w sprawie.

Sąd Okręgowy oddalił w całości powództwo S. W. o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa zadośćuczynienia w kwocie 600.000 zł oraz kosztów procesu. Jako podstawę faktyczną dochodzonych roszczeń powód wskazał, że w podczas pobytu w placówkach penitencjarnych, tj. Areszcie Śledczym W. – M. (15.02.2008 r. - 4.06.2008 r.), Zakładzie Karnym nr (...) w G. (04.06.2008 r. - 14.10.2008 r.), Zakładzie Karnym w S. (20.10.2008 r. - 07.01.2009 r.), Areszcie Śledczym W. S. (7.01.2009 r. - 23.07.2009 r.) oraz Areszcie Śledczym W. B. (30.09.2009 r. - do chwili wniesienia pozwu) osadzony był w ciasnych ,zagrzybionych ,zawilgoconych i przeludnionych celach, nie spełniających

wymogu zapewnienia powierzchni 3 m⁽²⁾ na osobę oraz niezaopatrzonej w należyte wyposażenie. Otrzymywał nieodpowiednie wyżywienie, której nie miało właściwej jakości i nie spełniało norm kalorycznych. Ponadto nie została mu zapewniona nienależyta opieka medyczna, funkcjonariusze Służby Więziennej nie przestrzegali zasad BHP przy zatrudnianiu oraz izolowali go od rodziny. Wśród zarzutów wyróżnił ponadto przetrzymywanie w celi pojedynczej przez okres dłuższy niż 14 dni, kradzież części z odtwarzacza DVD, niszczenie i niewysyłanie korespondencji prywatnej, przetrzymywanie korespondencji sądowej oraz brak organizowania zajęć kulturalno - oświatowych w słabo wyposażonych świetlicach. W ocenie powoda powyższe okoliczności świadczyły o jego poniżającym traktowaniu, naruszającym jego dobra osobiste w postaci godności, co w myśl art. 24 k.c. i 448 k.c. rodzi odpowiedzialność Skarbu Państwa.

Powód, mimo ciężącego na nim obowiązku wynikającego z art. 6 k.c., w żaden sposób nie wykazał, aby skutek działań pozwanych doszło do naruszenia jego dóbr osobistych. Faktem jest, że powód przez pewien czas przebywał w celach przeznaczonych dla mniejszej liczby osób, jednak podnieść należy, że decyzje Dyrektorów Zakładów Karnych i Aresztów Śledczych, w których osadzony był powód o umieszczeniu więźniów w celach, w których powierzchnia na jedną osobę wynosiła mniej niż 3 m⁽²⁾ były zgodne z przepisami. Stwierdzeniu powyższemu nie stoi na przeszkodzie wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 maja 2008 r. stwierdzający niekonstytucyjność przepisu art. 248 § 1 k.k.w. W wyroku tym bowiem Trybunał orzekł o utracie mocy niniejszego przepisu po upływie osiemnastu miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw, co nastąpiło w dniu 5 czerwca 2008 r. (Dz. U. Nr 96 poz. 620). Oznacza to tym samym, iż przepis art. 248 § 1 k.k.w. utracił moc dopiero w dniu 6 grudnia 2009 r. Zatem wszystkie decyzje dyrektorów jednostek penitencjarnych, w których przebywał powód, dotyczące możliwości umieszczania osadzonych w warunkach, w których powierzchnia na jedną osobę wynosiła mniej niż 3 m⁽²⁾ nie były niezgodne z obowiązującymi przepisami. Od 31 września 2009 r. powód był osadzony w Areszcie Śledczym W. B. i w okresie tym, aż do dnia wniesienia pozwu, nie był podmiotem decyzji w sprawie przeludnienia. S. W. przebywając we wskazanych w pozwie zakładach karnych i aresztach śledczych miał zapewniony dostęp do wszystkich wymaganych urządzeń sanitarnych. Cele były wyposażone w niezbędne urządzenia kwaterunkowe, osadzeni mieli dostęp do zajęć sportowych, kulturalno oświatowych, w miarę istniejących możliwości mogli podejmować pracę, a także znajdowali się pod stałą opieką medyczną. Powód wielokrotnie korzystał z wizyt lekarskich, m.in. z porad okulistycznych. Jego zarzut dotyczący braku izolacji od chorych na HCV czy HIV należało uznać za bezzasadny, gdyż taka izolacja w normalnych warunkach więziennych nie była konieczna. Zgodnie z panującymi w jednostkach penitencjarnych regulaminami, powód, podobnie jak inni skazani, otrzymywał środki czystości w ilości regulowanej przez ww. akty wewnętrzne. Porcje żywieniowe oraz jakość jedzenia, które otrzymywał wspólnie z innymi osadzonymi były zgodne z Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 września 2003 r. w sprawie określenia wartości dziennej normy wyżywienia oraz rodzaju diet wydawanych osobom osadzonym w zakładach karnych i aresztach śledczych. Powód nie wykazał w żaden sposób, aby porcje żywnościowe były zaniżane, a jedzenie nieodpowiedniej jakości. Na uwzględnienie nie zasługiwał również zarzut dotyczący kradzieży części i zniszczenia odtwarzacza DVD przez funkcjonariuszy Służby Więziennej w Areszcie Śledczym W. S.. Jak wynika z dokumentów zgromadzonych w sprawie, powód, poprzez złożenie własnoręcznego podpisu pod protokołem zdania ww. sprzętu, zaakceptował brak pewnych części i jego ogólny stan techniczny. Wobec osadzonych postępowano z poszanowaniem ich praw i godności i nie stosowano tortur, czy nieludzkiego i poniżającego traktowania. Zgromadzony materiał dowodowy nie potwierdzał ponadto podnoszonych przez powoda kwestii dotyczących braku organizowania zajęć kulturalno - oświatowych. Z dostarczonych przez stronę pozwaną dokumentów wynika, że jednostki penitencjarne zapewniały szeroki wachlarz zajęć sportowych, kulturalnych i zawodowych. Ponadto m.in. w Areszcie Śledczym W. B. osadzeni mieli możliwość korzystania z zasobów dobrze wyposażonej biblioteki. Powód ani razu nie skorzystał w tym areszcie śledczym ze zbiorów biblioteki ani nie dokonywał zakupów prasy. Świadczyć to może o braku zainteresowania oferowanymi przez jednostki penitencjarne ofertami spędzenia wolnego czasu podczas okresu osadzenia. Nie potwierdziły się ponadto zarzuty powoda dotyczące przetrzymywania przez administrację zakładów karnych i aresztów śledczych, w których przebywał, korespondencji sądowej. W ocenie Sądu Okręgowego w okolicznościach sprawy nie można uznać, że zachowanie pozwanych Skarbu Państwa było bezprawne. Bezprawność tą uchyla bowiem obowiązujący jeszcze przepis art. 248 § 1 k.k.w., zgodnie z którym w szczególnie uzasadnionych wypadkach dyrektor zakładu karnego lub aresztu

śledczego może umieścić osadzonych, na czas określony w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosi mniej niż 3 m⁽²⁾. O takim umieszczeniu należy bezzwłocznie powiadomić sędziego penitencjarnego, co - jak wynika z dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy - miało miejsce.

W konsekwencji Sąd nie znalazł podstaw, by w powyższym zakresie zachowaniu pozwanego przypisać cechy bezprawności i w efekcie udzielić powodowi z tego tytułu ochrony prawnej. Pozostałe warunki bytowe w celach, w których przebywał powód, były zgodne z obowiązującymi przepisami w zakresie ilości łóżek, taboretów, stołów. Odnosząc się natomiast do pozostałych warunków panujących w celach, w których przebywał powód, w szczególności niedrożnej wentylacji, wyłączania energii elektrycznej o określonych godzinach w ciągu dnia czy też braku wystarczającego oświetlenia uznać należało, że, w niektórych przypadkach cele nie odpowiadały wymogom art. 110 § 2 k.k.w., w zakresie w jakim przepis ten zobowiązuje do wyposażenia cel w odpowiedni sprzęt kwaterunkowy zapewniający skazanemu odpowiednie warunki higieny, dostateczny dopływ powietrza i odpowiednią do pory roku temperaturę, według norm określonych dla pomieszczeń mieszkalnych, a także oświetlenie odpowiednie do czytania i wykonywania pracy. Administracja Aresztu Śledczego W. B. nie zapewniła ponadto powodowi dodatkowej łaźni, którą zalecono mu w trakcie badania lekarskiego. Incydentalnie zdarzały się również sytuacje, iż powód otrzymywał w trakcie posiłków jajka ugotowane na twardo, podczas gdy jako przypisany do grupy „L” powinien otrzymywać jajka gotowane na miękko. Niemniej jednak powód nie udowodnił, aby na skutek powyższych niedogodności doznał jakiegokolwiek szkody czy też aby niedogodności te pociągnęły za sobą jakieś inne negatywne dla jego osoby konsekwencje. Dlatego Sąd uznał, że również w tym zakresie żądanie zasądzenia zadośćuczynienia jako bezzasadne podlegało oddaleniu. Zgodnie z art. 448 k.c., w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Zasądzenie zadośćuczynienia ma zatem charakter fakultatywny i od oceny sądu opartej na analizie okoliczności konkretnej sprawy zależy przyznanie pokrzywdzonemu ochrony w tej formie. Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie wynikało bowiem, aby warunki panujące we wskazanych przez powoda jednostkach penitencjarnych wpłynęły ujemnie na stan jego zdrowia fizycznego lub psychicznego, czy też wywołały u niego jakiegokolwiek negatywne konsekwencje. Sąd nie dopatrył się też żadnych działań świadczących o świadomej represji czy dyskryminacji wobec powoda ze strony administracji wskazanych zakładów karnych i aresztów śledczych. Niezaprzeczalnie bowiem warunki panujące w tych zakładach były wyłącznie wypadkową ograniczonych środków finansowych tych resortów, wieloletnich zaszłości i niemożności osiągnięcia standardów europejskich w krótkim czasie. Jednocześnie należy w tym miejscu podkreślić sukcesywną poprawę w stanie infrastruktury, ilości przeludnionych cel czy oferowanych przez jednostki penitencjarne zajęć kulturalno - oświatowych, o czym świadczą sprawozdania dokonywane przez sędziów penitencjarnych.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód, zaskarżając orzeczenie Sądu Okręgowego w części oddalającej powództwo o zasądzenie zadośćuczynienia co do kwoty 90.000 zł na podstawie następujących zarzutów:

1. naruszenia przepisów prawa procesowego w postaci :

a. art. 233 § 1 k.p.c., art. 228 § 1 k.p.c. i 322 k.p.c. - polegającego na uznaniu, że w okresie będącym przedmiotem sporu nie nastąpiło naruszenie dóbr osobistych powoda, w sytuacji gdy materiał dowodowy potwierdził fakt przebywania powoda w celach o powierzchni poniżej 3 m², a także naruszenia w niektórych przypadkach standardów odbywania kary pozbawienia wolności ,

b. art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c. - polegającego na uznaniu, że powód nie udowodnił swojego roszczenia w sytuacji, gdy została ona wykazana za pośrednictwem dowodów osobowych i dowodów z dokumentów.

Wskazując na powyższe zarzuty apelujący wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 90.000 zł oraz kosztów procesu według norm przypisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje;

ewentualnie

2. uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Rację ma jednak co do zasady skarżący, iż pomimo prawidłowego ustalenia przez Sąd Okręgowy, że S. W. w okresie odbywania kary pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania był osadzony w celach o powierzchni przypadającej na osadzonego mniejszej niż 3 m², w których nie zawsze infrastruktura techniczna była prawidłowa, Sąd ten błędnie stwierdził, iż nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda, tj. jego godności i prawa do prywatności, a działanie pozwanego Skarbu Państwa nie miało charakteru bezprawnego. W judykaturze Sądu Najwyższego dominuje pogląd, iż umieszczenie osoby pozbawionej wolności w celi o powierzchni przypadającej na osadzonego mniejszej niż 3 m² może stanowić wystarczającą przesłankę stwierdzenia naruszenia jej dóbr osobistych. Odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 448 k.c. za krzywdę wyrządzoną tym naruszeniem nie zależy od winy (por. uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2011 r., III CZP 25/11, OSNC 2012/2/15). Każde naruszenie dóbr osobistych jest bezprawne, chyba że pozwany wykaże istnienie okoliczności wyłączających bezprawność jego działania. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 26 maja 2008 r. (SK 25/07, OTK 2008, nr 62, z. 4A) stwierdził, że w sytuacjach rzeczywiście nadzwyczajnych nie jest wyłączona możliwość czasowego osadzenia skazanych w celach o powierzchni mniejszej niż 3 m² na osobę, zastrzegając, iż zasady czasowego umieszczenia w takiej celi muszą być wyraźnie określone; przepisy nie mogą pozostawiać wątpliwości co do wyjątkowości sytuacji, w których to może nastąpić, maksymalnego czasu umieszczenia w takich warunkach, dopuszczalności i ewentualnych zasad wielokrotnego umieszczenia w takiej celi oraz trybu postępowania. W okresie obowiązywania w porządku prawnym (do dnia 6 grudnia 2009 r.) art. 248 k.k.w. pozwany mógł wykazywać, że ograniczenie powierzchni celi, dopuszczalne na podstawie tego przepisu a zastosowane wobec S. W., wywołane było "szczególnie uzasadnionym wypadkiem", w znaczeniu konkretnym i nadzwyczajnym, na ściśle określony i niezbyt długi okres. Ocena przyczyn tego wypadku powinna być dokonywana ze szczególną wnikliwością. Zdaniem Sądu Apelacyjnego wykazanie przez pozwanego Skarbu Państwa, iż zostały zachowane warunki formalne przewidziane w art. 248 k.k.w. (odpowiednie powiadomienia sędziego penitencjarnego), ale bez próby dowodzenia, na czym polegał „szczególnie uzasadniony wypadek”, nie było wystarczające do uznania, jak uczynił to Sąd Okręgowy, że działanie pozwanego nie nosiło cech bezprawności. Dla wykazania braku bezprawności nie wystarczy stwierdzenie, że przyczyną naruszenia dóbr osobistych osadzonego w zakładzie karnym lub areszcie śledczym jest trudna ekonomiczna sytuacja kraju oraz wieloletnie zaniedbania w zakresie nakładów na infrastrukturę placówek penitencjarnych. Dotyczy to także ustalonych przez Sąd Okręgowy przypadków niespełniania innych standardów technicznych, dotyczących warunków uwięzienia (tj. nienależyta wentylacja, oświetlenie lub zawilgocenie cel).

Jednak nie w każdym wypadku stwierdzenie naruszenia dóbr osobistych wymaga zasądzenia zadośćuczynienia. Ocena zasadności powództwa w tym przedmiocie możliwa jest dopiero po rozważeniu wszystkich okoliczności dotyczących warunków odbywania przez pokrzywdzonego tymczasowego aresztowania i kary pozbawienia wolności. Zgodnie z art. 448 k.c. przyznanie zadośćuczynienia jest możliwe w przypadku doznania przez osadzonego krzywdy; a jej ustalenie i ocena rozmiaru należy do sądu orzekającego, uwzględniającego wszystkie okoliczności konkretnej sprawy, w szczególności czasokres przebywania w celi nadmiernie zagęszczonej lub nieodpowiednio wyposażonej technicznie w stosunku do ustalonego standardu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2012 r., I CSK 489/11, Lex nr 1212799 i z dnia 16 grudnia 2011 r., V CSK 21/11, Lex nr 1147800).

W okolicznościach rozpoznawanej sprawy brak było podstaw, pomimo naruszenia dóbr osobistych S. W., do zasądzenia na jego rzecz zadośćuczynienia. Wskazać bowiem należy, iż stan przeludnienia w stosunku do apelującego nie miał charakteru permanentnego, przez cały okres objęty żądaniem pozwu (tj. od 15.02.2008 r. do chwili złożenia pozwu w dniu 15 stycznia 2010 r.). Apelujący przebywał bowiem także w celach, w którym normy powierzchniowe

były zachowane (w Areszcie Śledczym W. – M. w pawilonie B-I w celi nr (...), o powierzchni 6,87 m⁽²⁾, w okresie od 15.02.2008 r. do dnia 17.02.2008 r. w celi było 2 osadzonych, w pawilonie B-IV w celi nr (...), o powierzchni 18,47 m⁽²⁾, w dniu 12.02.2008 r. w celi przebywało 6 osadzonych; w Zakładzie Karnym nr (...) w G. w celi nr (...) o powierzchni 16,70 m⁽²⁾, przeznaczonej dla 5 osób, w okresie od 11.06.2008 r. do 04.09.2008 r. było tam 5 osadzonych, w Zakładzie Karnym w S. w celi nr (...) o powierzchni 15,79 m, przeznaczonej dla 5 osób, od 27.10.2008 r. przebywało 5 osób, w celi nr (...) o powierzchni 15,01 m⁽²⁾, przeznaczonej dla 5 osób, w okresie 24.07.2009 r. - 29.07.2009 r. przebywała taka liczba osadzonych, w Areszcie Śledczym W. S. w pawilonie E3 w celi nr(...) o powierzchni 9,72 m⁽²⁾ przeznaczonej dla 3 osób, w okresach od 14.01.2009 r. do 19.01.2009 r. i od 1.03.2009 r. do 20.03.2009 r., były tam 3 osoby, w pawilonie E2 w celi nr (...) o powierzchni 9,72 m⁽²⁾ przeznaczonej dla 3 osób; w okresie od 1.07.2009 r. do 2.07.2009 r. przebywało 3 osadzonych; od 21.07.2009 r. do 23.07.2009 r. w pawilonie E2 w celi nr (...) o powierzchni 9,82 m⁽²⁾ przeznaczonej dla 3 osób; przebywało 3 osadzonych .W Areszcie Śledczym W. B. powód podczas swojego trzeciego pobytu od 30.09.2008 r. został początkowo osadzony w celi nr (...), a od 18.12.2009 r. w jednoosobowej celi nr (...) o powierzchni ok. 6 m⁽²⁾.W celi jednoosobowej przebywał także w Areszcie Śledczym W. S.w okresie od 22.04.2009 r. do 7.05.2009 r. w pawilonie E4 w celi nr (...) o powierzchni 5,07 m⁽²⁾ .Ponadto na zmniejszenie dyskomfortu spowodowanego przeludnieniem bezspornie miała wpływ okoliczność, iż apelujący był zatrudniony od dnia 26.02.2008 r. do dnia 15.05.2008 r. w Areszcie Śledczym W. – M.. W dniu 15.05.2008 r. został wycofany z zatrudnienia dyscyplinarnie z związku z naruszeniem przez niego art. 122a § 2 k.k.w. Powód był zatrudniony także w Zakładzie Karnym w S. w okresie od 17.11.2008 r. do 5.12.2008 r., kiedy to został wycofany z zatrudnienia na wniosek bezpośredniego przełożonego z uwagi na nienależyte wywiązanie się z nałożonych obowiązków . Podczas pobytu w Zakładzie Karnym w S. S. W. był osadzony w celach o bardzo dobrych warunkach technicznych (tuż po remoncie). W Aresztach Śledczych W. S. i W. – M. istniała możliwość korzystania ze świetlicy. Ponadto Areszt Śledczy W. S. i W. B. wyposażone były w bibliotekę oraz oferowały prenumeratę prasy. Areszt Śledczy W. B. miał na polu spacerowym pawilonu E pełnowymiarowe boisko do gry w koszykówkę oraz piłkę siatkową. Posiadał również pracownię komputerową. Takie zaplecze niwelowało niedogodności związane z przeludnieniem oraz niedostateczną (w niektórych placówkach) infrastrukturą techniczną. Cele w zakładach penitencjarnych, w których był osadzony S. W., podlegały systematycznym modernizacjom i remontom. W przypadku występowania zagrzybienia , ściany były na bieżąco poddawane renowacji.

Z tych przyczyn brak było podstaw do zastosowania art. 448 k.c. i zasądzenia na rzecz S. W. zadośćuczynienia.

Uznając apelację za bezzasadną Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł o jej oddaleniu. O kosztach postępowania za II instancję rozstrzygnięto w oparciu o art. 102 k.p.c. w zw. z art. 108§ 1 k.p.c. i art. 391§ 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny odstąpił od obciążenia nimi powoda, uznając, iż w związku faktem, że doszło do naruszenia jego dóbr osobistych , zachodzi w sprawie szczególnie uzasadniony wypadek.